

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Сучасний етап розвитку фінансової системи України характеризується низкою невіршених проблем. В умовах фінансової кризи у більшості вітчизняних підприємств спостерігається дефіцит фінансових ресурсів, відсутність дешевих зовнішніх джерел їх формування, нераціональний розподіл капіталу між сферами виробництва та обігу. Проблема оцінки рівня забезпеченості підприємств фінансовими ресурсами, пошук джерел їх формування, визначення ефективності використання та якісного планування дуже складна й актуальна з позиції прийняття трансформаційних змін та стратегічних управлінських рішень на кожному підприємстві.

Фінансова діяльність будь-якого промислового підприємства тісно пов'язана з формуванням й використанням фінансових ресурсів, для ефективного управління якими потрібна виважена і цілеспрямована політика на рівні окремого підприємства та на рівні держави. Фінансовим ресурсам належить особливе місце у менеджменті діяльності підприємства, оскільки від якості управління ними залежить безперервність процесу виробництва та реалізації продукції, ліквідність підприємства, його платоспроможність і рентабельність. На сучасному етапі розвитку економіки України фінансові ресурси як економічна категорія потребують глибшого дослідження та удосконалення управління ними на практиці. Підтвердженням цьому є збиткова діяльність багатьох вітчизняних підприємств, проблеми, пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції у зв'язку з недостатністю капіталу для здійснення статутної діяльності.

Вивчення особливостей мобілізації фінансових ресурсів допоможе сформувати з найменшими витратами власний та позиковий капітал, а також ефективно управляти ним, що забезпечить отримання максимального прибутку та сприятиме росту ринкової вартості підприємства.

Дослідженню проблем, пов'язаних із формуванням та використанням фінансових ресурсів підприємств, присвятили свої праці такі вітчизняні та зарубіжні вчені: І. Бланк, С. Брігхем, Д. Ванькович, Ю. Воробйов, В. Коваленко, М. Крупка, О. Непочатенко, М. Петик, А. Поддєрьогін, Н. Пойда-Носик та ін.

Проте, вищезазначені проблеми не є повністю вирішеними та потребують подальших досліджень, які б стосувалися удосконалення процесів формування фінансових ресурсів підприємств, планування потреби в капіталі, мінімізації вартості його залучення, пошуку оптимальної структури джерел фінансування тощо.

У процесі здійснення фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання фінансові ресурси використовують як інвестиційний та виробничий ресурс, вони є носієм аналітичної інформації для управління підприємством на основі кругообігу капіталу.

В українській економічній думці на сьогодні існує багато підходів до тлумачення економічної сутності фінансових ресурсів підприємства. Така неоднозначність відображає, по-перше, відірваність вітчизняної економічної науки від тих процесів, перетворень і явищ, які нині відбуваються в українській економіці. По-друге, це свідчить про певне нерозуміння функціонування ринкової економіки та її законів, або принаймні про невдалу спробу поєднати закономірності різноманітних економічних та фінансових систем у єдиному симбіозі.

Вважаємо, що фінансові ресурси підприємства – це джерела формування його майна у вартісному вираженні. Вони показують з яких джерел підприємство профінансувало свою діяльність. Фінансові ресурси як і майно підприємства (машини і устаткування, сировина і матеріали, гроші) мають фізичну форму. Організаційно це сукупність договорів, які засвідчують внесення своїх часток власниками у статутний капітал, отримання кредиту, відстрочення платежів, випуск цінних паперів тощо.

На нашу думку, фінансові ресурси доречно класифікувати як власні й залучені. До останніх доцільно відносити позиковий капітал та кредиторську заборгованість (сталі пасиви), яка є відносно безкоштовним джерелом фінансових ресурсів. Проте, якщо порушуються умови розрахунків то це стає надто дорогим для підприємства, оскільки застосовуються фінансові санкції.

Якщо керуватися спрощеною фінансовою логікою, то довгострокові зобов'язання доцільно направляти тільки на фінансування необоротних активів, а поточні – на покриття потреби в оборотних активах. Тому спрощена модель фінансування підприємства матиме такий вигляд (рис. 1).

АКТИВ		ПАСИВ	
Майно	Необоротні активи	Власний капітал, направлений на фінансування необоротних активів	Фінансові ресурси
		Довгострокові пасиви	
	Оборотні активи	Власний оборотний капітал	
		Поточні пасиви	

Рис. 1. Спрощена модель джерел фінансування підприємства

Власні фінансові ресурси формують із внутрішніх (прибуток, що залишається у розпорядженні підприємства, амортизаційні відрахування від використання основних засобів та нематеріальних активів та ін.) та зовнішніх (залучення додаткового пайового або акціонерного капіталу, отримання безповоротної фінансової допомоги та ін.) джерел.

Ефективна діяльність підприємства неможлива без залучення позикового капіталу, оскільки кредитні засоби необхідні для покриття тієї частини інвестиційних потреб, які не профінансовані за рахунок власних джерел. Вони допоможуть підвищити ефективність використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання з урахуванням дії ефекту фінансового важеля.

Залучений капітал формується із таких внутрішніх джерел: відстрочена та прострочена заборгованість за майно в оренді, облігаційними позиками, податками, реструктуризований борг за кредитами й позиками, короткострокові кредити не сплачені в строк, кредиторська заборгованість та ін. До зовнішніх джерел формування залученого капіталу відносять: довго- та короткотермінові банківські й облігаційні позики, державні цільові кредити, фінансовий лізинг, податкові кредити та пільги тощо.

Фінансовим менеджерам потрібно постійно стежити за своєчасним обслуговуванням залучених фінансових ресурсів для того, щоб уникнути застосування фінансових санкцій до підприємства. Тому важливим показником у даному випадку буде достатній обсяг ліквідних засобів для погашення найтерміновіших зобов'язань (довгострокові зобов'язання із настанням терміну їх погашення поступово будуть переходити у поточні) підприємств, на величину якого буде впливати стабільна оборотність оборотного капіталу.

Формування структури фінансових ресурсів має забезпечити таке поєднання власних і позикових джерел фінансування, яке сприятиме зростанню рентабельності капіталу, платоспроможності, фінансової стійкості, зниженню фінансових ризиків та середньозваженої вартості фінансових ресурсів тощо. Безумовно, зростання частки власних фінансових ресурсів і самофінансування – найкращий метод досягнення зазначених завдань, однак вітчизняна практика показує протилежне.

На рис. 2 подано динаміку структури фінансових ресурсів підприємств України. Подані дані свідчать про постійне зменшення частки власних фінансових ресурсів у вітчизняних суб'єктів господарювання і зростання їх залежності від зовнішніх джерел фінансування, що є негативним явищем, оскільки сигналізує про загальне погіршення фінансового стану українських підприємств. Так, починаючи з 2006 р. і до початку 2016 р. дана частка знизилася на 18,23 пункти [7].

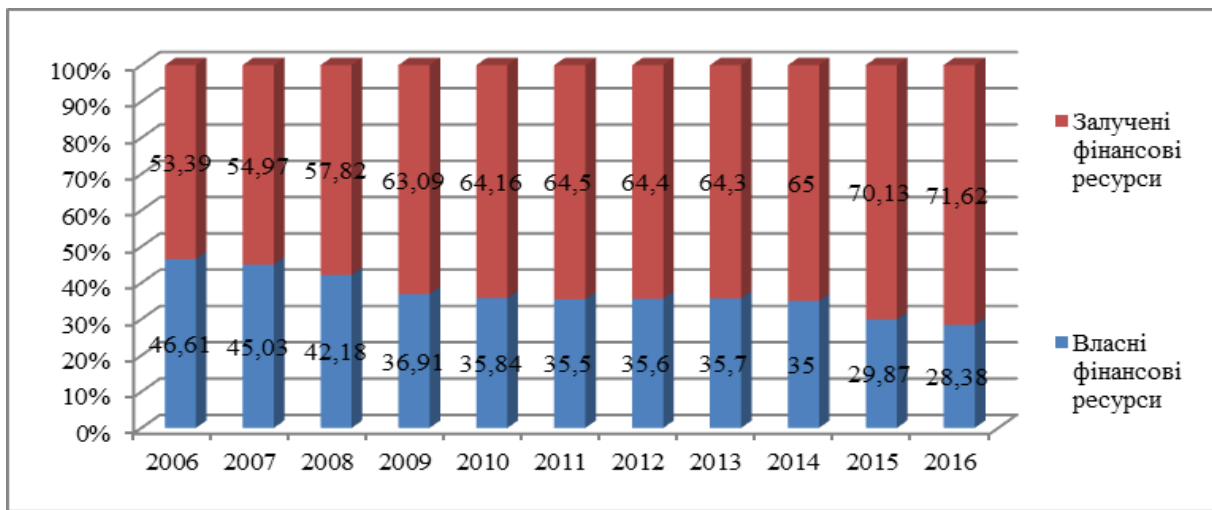

Рис. 2. Динаміка структури фінансових ресурсів підприємств України, % на початок року [7]

Для забезпечення безперервної виробничо-господарської діяльності у кожного підприємства має бути достатній обсяг фінансових ресурсів, а їхня структура має сприяти досягненню планового рівня прибутковості, зміцненню фінансової стійкості, забезпечувати достатній рівень платоспроможності та зростанню ринкової вартості загалом.

Такими чином, необхідні подальші пошуки напрямів вирішення проблем, пов'язаних із формуванням власних фінансових ресурсів, а також розширення можливостей використання залученого капіталу. Лише за таких умов, можливо, на нашу думку, реалізувати стратегію економічного зростання на мікро- та макроекономічному рівні.

Список літератури:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.